

VALPROGRAM 2018

CENTERPARTIET I VÄSTRA GÖTALAND

ANTAGET PÅ REGIONSTÄMMAN DEN 13 JANUARI 2018

**NÄRODLAD
POLITIK**

Centerpartiet

INNEHÅLL

1	Sammanfattning.....	3
	1.1 Västra Götalands plats i världen	3
5	1.2 Ta tillvara all kompetens.....	3
	1.3 Bygga och resa i hela regionen	3
	1.4 En nära vård är en trygg vård	4
	1.5 Hållbarhet i alla dimensioner	4
	2 Vi växer - tillsammans	5
10	2.1 En miljödriven utveckling	5
	2.2 Global industri och många småföretag	5
	2.3 Framtidens infrastruktur för hållbar tillväxt	5
	2.4 En kollektivtrafik som håller måttet i alla väder	6
	3 Nya idéer växer bäst i en öppen miljö	8
15	3.1 Forskning och innovation för fortsatt tillväxt och hållbar utveckling	8
	3.2 Starka branscher ska bli starkare.....	8
	3.3 Jobb, företag och kompetensförsörjning	9
	3.4 Stärk den sociala ekonomin.....	10
	3.5 Bostadsbyggande i hela regionen och regionplanering i länet.....	10
20	3.6 Landsbygden gör regionen till vinnare	10
	3.7 Vidga regionens uppdrag och ställ krav på staten.....	11
	3.8 Ett brett kulturliv tillgängligt för alla	11
	4 Vården är – nära dig	13
	4.1 Vård i hemmet	13
25	4.2 Vårdcentralen – första linjens vård.....	14
	4.3 Fler specialistsjukhus med spets	15
	4.4 Digitalisering i vården.....	15
	4.5 Valfrihet i välfärden.....	15
	5 Vi är trygga – tillsammans!.....	17
30	5.1 Akut vård ska ha bästa förutsättningar att rädda liv	17
	5.2 Bättre kvalitet av sällanvården	17

	5.3	Universitetssjukhus i världsklass	18
	5.4	Kompetensförsörjning i vården	18
	5.5	Förlossningsvård i världsklass.....	20
35	5.6	Hjälp till personer med psykisk ohälsa	20
	5.7	Ökad valfrihet för personer med funktionsvariation	21
	5.8	Trygg tandvård.....	21
6		Vi gillar närproducerad mat, grön tillväxt och biologisk mångfald.....	22
	6.1	Fossiloberoende region	22
40	6.2	Grönare städer och en växande landsbygd	22
	6.3	Cirkulär ekonomi	22
	6.4	Friluftsliv och biologisk mångfald	22
	6.5	Renare vatten	23

1 SAMMANFATTNING

Varje samhälle behöver ha en öppenhet mot omvärlden. Nyinflyttade människor eller nya tekniska uppfinningar förändrar vår vardag, hela tiden. Det gäller att ta tillvara de värderingar och de mervärden som kommer utifrån. Annars är risken att vårt
50 samhälle stagnerar, halkar efter och blir tvungna att brottas med arbetslöshet och oro. Samhällen behöver en filosofi som välkomnar det nya.

Centerpartiet i Västra Götaland vill bygga politiken på en sådan välkomnande attityd. Det ger tillväxt och nya jobb. Tillväxt och jobb ger skatteintäkter som skapar trygghet och ger resurser till att utveckla hälso- och sjukvården.

55 1.1 VÄSTRA GÖTALANDS PLATS I VÄRLDEN

Västra Götaland är en av Europas mest kunskapsintensiva regioner och många företag har egna forskningsresurser. Det är viktigt att statliga forskningsresurser är utformade för att matcha behoven i regionen. Antalet globala företag och arbetsplatser med utländska ägare är många i Västra Götaland. Här produceras
60 fordon, komponenter till flygplan, läkemedel, livsmedel, skogsråvara och plastprodukter. Alla dessa industrier är utsatta för hård internationell konkurrens och kräver stor kunskap för att utvecklas. Västra Götaland ska fortsätta vara en av Europas främsta industriregioner.

Varje stort företag har startat i liten skala. Många mindre företag i Västra Götaland
65 verkar också på en global marknad. För att dessa företag tillsammans med mer lokalt verksamma företag ska kunna växa behövs väl utbildad arbetskraft. Dessutom behövs en arbetsmarknadspolitik som förmår att matcha jobbsökande med lediga arbeten.

70 1.2 TA TILLVARA ALL KOMPETENS

Arbetslösheten är alltför hög i vissa delar av Västra Götaland. Samtidigt söker företagen efter utbildad arbetskraft. Satsningar på kompetensförsörjning och matchning på arbetsmarknaden ska ha hög prioritet.

Det är viktigt att ta tillvara alla människors kompetens för att främja utveckling, tillväxt, jobb och framtidstro. Ingen tjänar på att någon eller några lämnas utanför.
75 Integration är viktigt, både för de individer som kommer till Sverige och för samhället som helhet. Utan att ta tillvara alla nyanlända kommer vi att få svårigheter att bemanna många arbetsplatser. Tillgänglighet för alla i skolan, på jobbet och i samhället i stort ska bära upp varje demokratiskt samhälle.

Stöd till entreprenörer och småföretag är en viktig del för att öka kompetensen,
80 stärka konkurrenskraften och få fler jobb i Västsverige.

1.3 BYGGA OCH RESA I HELA REGIONEN

Bostadsbristen är en av Västra Götalands största utmaningar. Bostadsbristen innebär problem för ungdomar som vill flytta hemifrån samt inflyttande studenter och företag som söker kompetens. Många människor har kommit till Västra Götaland som
85 flyktingar och klyvningen mellan de som har en bostad och de som saknar bostad drabbar nyanlända hårdast.

För att Västra Götaland ska kunna växa krävs det att bostäder byggs i hela regionen. Kollektivtrafik och bostadsbyggande ska gå hand i hand. Bebyggelse på mindre orter och tätningar i många städer ställer krav på tillgång till kollektivtrafik.

- 90 Centerpartiet vill underlätta för människor att ta intressanta jobb utan att behöva flytta. En utbyggd kollektivtrafik för både tåg och bussar behöver ske i hela regionen. Målen om en fördubbling av kollektivtrafiken och en tredubbling av tågtrafiken till år 2035 förutsätter en rejäl upprustning av infrastruktur för såväl vägar som järnvägar.

1.4 EN NÄRA VÅRD ÄR EN TRYGG VÅRD

- 95 Hälso- och sjukvården utvecklas i mycket snabb takt. Den blir allt mer kvalificerad och allt fler liv kan räddas. Varje år tillförs vården nya resurser. Under de senaste åren, när Centerpartiet suttit i ledning för regionen, har resurserna till hälso- och sjukvården ökat med mellan 1,2 och 2,1 miljarder kronor varje år. Antalet medarbetare i hälso- och sjukvården har utökats kraftigt, med cirka 1 000 nya
- 100 medarbetare årligen, bara i Västra Götaland. Därtill ökar investeringarna i nya sjukhusbyggnader med stora belopp; nu byggs nya psykiatribyggnader, barnsjukhus och vårdavdelningar vid alla akutsjukhus i regionen. Vi ser resultat i en allt bättre hälso- och sjukvård men det ställer samtidigt stora krav på att åstadkomma mer.
- 105 Alla har rätt till en likvärdig, jämlik och nära vård. Det handlar om att känna trygghet och veta att hjälp finns på nära håll, oavsett tid på dygnet eller var man bor. Som patient ska man kunna få en jämlik vård av högsta kvalitet. Alla människor ska snabbt få kvalificerad vård i ett akut läge. I Västra Götaland ska man kunna lita på att få bästa möjliga vård, utförd av skicklig och väl kvalificerad personal, utan onödig väntan.
- 110 Det pågår ett omställningsarbete av sjukvården i Västra Götaland. Vård som tidigare utförts på sjukhus flyttas ut till vårdcentraler och till hemmet. Omställningen handlar om att ge trygg vård för de allra sjukaste och att vända på perspektivet, så att patienten sätts mer i fokus. Samtidigt vill vi koncentrera den avancerade vården. Om vård som du behöver ofta bedrivs nära och avancerad vård som du behöver sällan
- 115 bedrivs koncentrerat får vi totalt sett den bästa vården som räddar fler liv.

1.5 HÅLLBARHET I ALLA DIMENSIONER

- En hållbar utveckling handlar om konkurrenskraft för att säkra jobb och globalt ansvar. En god livsmiljö och ett aktivt miljöarbete är förutsättningen för jobb och tillväxt. Centerpartiet vill ha en miljödriven utveckling i Västra Götaland.
- 120 Västra Götaland ska vara föregångare i miljöarbetet. Klimatstrategin *En Fossiloberoende region* är ett gemensamt arbete mellan kommuner, näringsliv och regionen som ska förverkligas till 2030.
- I det interna miljöarbetet inom sjukvården vill vi lägga ett extra fokus på läkemedlens miljöpåverkan och verka för att regionens inköp blir ännu mer hållbara.
- 125 Önskan om en ny livsstil och hållbar konsumtion i samklang med naturen ställer krav på hållbar produktion. Västra Götalandsregionen ska satsa på attraktiva innovationsmiljöer, underlätta utbildningsmöjligheter och ge stöd till det gröna företagandet.

2 VI VÄXER - TILLSAMMANS

130 Det är ditt jobb och ditt företag som bygger välfärden. Västra Götalandsregionens uppdrag är att ge förutsättningar för jobb och företag. Det gör regionen genom att vara en motor i en regional utveckling, bland annat med att delfinansiera forsknings- och innovationsprogram.

135 Det råder kompetensbrist hos många företag. Regionen har en viktig roll att kartlägga behoven på arbetsmarknaden och ska föra samman akademi, näringsliv och offentlig verksamhet. Västra Götalandsregionen ansvarar för kollektivtrafiken i länet och prioriterar infrastrukturprojekten.

2.1 EN MILJÖDRIVEN UTVECKLING

140 En hållbar utveckling handlar om konkurrenskraft för att säkra jobb och globalt ansvar. En god livsmiljö och ett aktivt miljöarbete är förutsättningar för jobb och tillväxt. Centerpartiet vill ha en miljödriven utveckling i Västra Götaland.

Västra Götalandsregionen ska vara föregångare i miljöarbetet. Klimatstrategin *En Fossiloberoende region* är ett gemensamt arbete mellan kommuner, näringsliv och regionen som ska förverkligas fram till 2030.

145 Många människor önskar sig en ny livsstil nära naturen och ställer samtidigt krav på hållbara konsumtions- och produktionsmönster. Det gäller att Västra Götalandsregionen står beredd att möta utvecklingen via satsning på attraktiva innovationsmiljöer, utbildningsmöjligheter och stöd till det gröna företagandet.

2.2 GLOBAL INDUSTRI OCH MÅNGA SMÅFÖRETAG

150 Västra Götaland är en port till hela världen. De västsvenska företagen och jobben i vår region kännetecknas av hög global närvaro och jobb med högt kunskapsinnehåll.

Näringslivet i Västra Götaland har en profil av högteknologisk verkstadsindustri, logistikföretag, Life Science¹ och hälsoföretag, gröna och maritima näringar.

155 Kännetecknande är stora företag som ligger i global framkant. Sveriges största kemiföretag finns i länet och stora delar av svensk livsmedelsproduktion sker i Västra Götaland. Andra kluster är textil, kulturella näringar samt mötes- och besöksnäring.

160 Här finns också många små företag, exempelvis inom turism, som bär upp ett av Skandinavien starkaste turiststråk. Dessa företag behöver bättre och mer långsiktiga villkor för att kunna leva upp till kraven från alla besökare samt för att skapa varaktiga jobb. Besöksnäringen spelar en särskilt viktig roll för unga och nyanländas möjligheter till ett första jobb. Turistrådet Västsverige ska ha resurser för att främja en positiv utveckling inom turism- och besöksnäringarna.

2.3 FRAMTIDENS INFRASTRUKTUR FÖR HÅLLBAR TILLVÄXT

165 Näringslivet i Västra Götaland är starkt beroende av godstransporter på väg, järnväg och inlandssjöfart via Göteborgs hamn. Behovet av en fungerade infrastruktur är avgörande för hela Sveriges ekonomi. Därför är Västsvenska paketet samt nybyggnad

¹ Kunskapsutveckling som berör biologiska system, inklusive människor, och de miljöer de förekommer i. Inom näringslivet är det främst branscherna läkemedel och medicinteknik som avses. Men life science har också koppling till branscherna grön kemi, livsmedel och textil i Västra Götaland.

av slussar i Göta älv av stor betydelse för hela Sverige. En robust infrastruktur är en förutsättning för fortsatt tillväxt. Det är avgörande för näringslivets möjligheter att växa och för att skapa jobb.

- 170 Fler vill resa med tåg och Västra Götaland är den region i landet med störst andel undermålig järnväg. Hindret för en fortsatt expansion av pendeltågstrafiken är bristen på upprustning och underhåll av järnvägarna. Regeringen måste tillföra mer resurser till upprustning och utbyggnad av järnvägar, för att klara utbyggnaden av pendeltågstrafiken. Det behövs statliga satsningar på Götalandsbanan, Västra
- 175 stambanan, pendeltågssträckningen mellan Borås och Göteborg, via Landvetter samt dubbelspår på sträckan Oslo–Göteborg, via Öxnered. Vår region blir starkare om arbetsmarknaden växer och fler kan pendla från och till Norge. Vi vill även binda samman den regionala tågtrafiken med större orter utanför regionen som exempelvis Karlstad, Örebro, Halmstad och Jönköping.

- 180 För att klara kraven från resenärerna och minska koldioxidutsläppen bör även annan kollektivtrafik byggas ut. Den största andelen av kollektivtrafiken går på det vanliga vägnätet. Det snabbaste sättet att bygga ut kollektivtrafiken är via express- och stadsbussar samt via landsbygdstrafiken. Det förutsätter ett väl fungerande vägnät. Det mindre vägnätet och enskilda vägar har stor betydelse för att transporter av
- 185 människor och gods ska fungera i alla delar av länet.

Västra Götaland bör bli testarena för ny, grön teknik. Göteborg är redan testarena för eldrivna bussar och automatiserade fordon. Här finns även stora möjligheter för elvägar och utbyggnadsalterativ till spårvägen.

- 190 Västra Götalandsregionen ska fortsätta att bygga ut laddstolpar för el på sjukhusens parkeringsplatser och vid regionens övriga arbetsplatser. Genom att underlätta för besökare att ladda elbilar skapas en bas för laddinfrastrukturen i hela regionen. Centerpartiet anser att det bör finnas ett samordnat program, där kartan för laddstolpar täcker hela regionen.

2.4 EN KOLLEKTIVTRAFIK SOM HÅLLER MÅTTET I ALLA VÄDER

- 195 Centerpartiet vill underlätta för människor att ta intressanta jobb utan att behöva flytta. Därför är utbyggnaden av kollektivtrafiken i hela länet avgörande för fortsatt tillväxt.

- 200 Fler resenärer ska våga ställa bilen och få en snabb och punktlig kollektivtrafik. Det stärker arbetsmarknaden samtidigt som vi minskar köer, buller och utsläpp från trafiken.

- 205 Kollektivtrafiken ska ge god service på stråken mellan de stora arbetsplatserna, högskolorna och de större orterna i Västsverige. Det ska vara enkelt att resa mellan exempelvis Skövde och Göteborg, mellan Uddevalla och Trollhättan eller mellan Borås och Göteborg. Bättre trafik i de större stråken ökar också underlaget för landsbygdstrafiken. Hela resan ska fungera. Det behövs fler smarta lösningar i landsbygdstrafiken och utökad närtrafik, via exempelvis anropsstyrd trafik.

Västra Götalandsregionen bör ha ansvar för hela kollektivtrafiksystemet, även spårvägarna i Göteborg. Driften av spårvägen kan med fördel upphandlas för ökad kvalitet och effektivitet.

- 210 Centerpartiet vill att nya och hållbara bränslen med minsta möjliga utsläpp av klimatgaser ska prioriteras vid upphandling av kollektivtrafik. I kollektivtrafikens upphandlingar bör det ställas krav om biogas. Det gäller också att välkomna övergången till biobaserade drivmedel och vätgas samt uppmuntra elektrifiering.
- 215 Vi vill att cykeln ska vara en del av kollektivtrafiken. Cykelvägnätet ska byggas ut och bindas samman i länet. Cykeln måste få en prioriterad plats i planeringen i hela regionen. Cykelstråk med trygga och säkra cykelbanor till skolor och arbetsplatser samt kollektivtrafiknoder behöver utvecklas. För att cykel ska bli ett alternativ för fler behövs säkra banor för alla typer av cyklister.
- 220 Centerpartiet anser att möjligheten att någon slags hyrcykelsystem bör införas och tillhandahållas i anslutning till resecentrum och andra mötesplatser. Det ska vara enkelt att kliva av bussen eller ställa bilen, för att i stället ta cykeln sista biten till jobbet eller skolan. Västtrafik bör få uppdrag att ta fram ett koncept för sådana hyrcykelsystem.
- 225 Det ska vara enklare att köpa biljetter till buss- eller spårvagnsresan. En fortsatt utveckling av digitala lösningar är att föredra. Biljettsystemet ska vara enkelt och samtidigt upplevas rättvist. Ökat resande ska löna sig för den enskilde och vid korta resor ska promenad eller cykelresa uppmuntras. Regionen ska prioritera hög kvalitet i kollektivtrafiken.

Centerpartiet vill:

- 230
- Förbättra inköpen av läkemedel och mat ur ett hållbarhetsperspektiv.
 - Rusta upp det regionala järnvägsnätet.
 - Binda samman alla större städer i regionen, andra regioncentra samt Oslo.
 - Binda samman den regionala järnvägstrafiken till större orter utanför regionen, exempelvis Karlstad, Halmstad, Örebro och Jönköping.
- 235
- Bygga testarena för elvägnät.
 - Effektivisera och förbättra spårvägstrafiken.
 - Underlätta för fler att pendla till arbete och studier.
 - Förenkla biljettsystemet.
 - Bygga samman cykelvägnätet i Västra Götaland.
- 240
- Stimulera miljövänlig godstrafik som kombinerar båt, tåg och väg.
 - Göra restiden till möjlig arbetstid med bredband och komfort.

3 NYA IDÉER VÄXER BÄST I EN ÖPPEN MILJÖ

3.1 FORSKNING OCH INNOVATION FÖR FORTSATT TILLVÄXT OCH HÅLLBAR UTVECKLING

245 I Västra Götaland finns flera storföretag som verkar på en global marknad. Företagen har en mycket hög andel forsknings- och utvecklingsresurser, vilket skapar möjligheter för alla som bor och verkar här.

Närhet till spännande forskarmiljöer och kreativa företag ger jobb och framtidstro.

250 Det är angeläget att företag, industrier och lärosäten med stöd av Västra Götalandsregionen kan ta del av EU:s forskningsresurser och därmed vara föregångare inom exempelvis ny teknik och nya material. I regionen finns även anläggningar för vätgas, på Hisingen och i Mariestad.

255 Ansvaret för hälso- och sjukvården innebär att regionen är en viktig part inom forskningsområdet. Högskolor, universitet, näringsliv och övriga delar av det omgivande samhället ger tillsammans förutsättningar för utveckling inom klinisk forskning.

En stark forskningsmiljö har stor betydelse för att locka kvalificerad arbetskraft och skapa tillväxt och nya innovationer. För att vara en attraktiv plats att flytta till krävs också bra skolor, bostäder och ett spännande kulturliv.

260 Västra Götalandsregionen finansierar innovationsplattformar där entreprenörer, studenter och offentliga medel kan samverka för att främja en fortsatt utveckling av en stark kunskapsregion. Det regionala innovationssystemet utgår från de fyra högskoleorterna. Tack vare innovationssatsningar i form av Science parks i Borås, Trollhättan, Skövde och Göteborg förbättras konkurrenskraften för hela länet. Det är
265 angeläget att regionens innovationssatsningar kan bindas ihop med tillväxtcentra i Norge och Oslo/Östfold-området.

3.2 STARKA BRANSCHER SKA BLI STARKARE

270 Fordonsindustrin och smarta logistiklösningar ska ha ett självklart fokus i Västra Götaland. Utvecklingen av de maritima näringarna kan skapa nya jobb och utveckling i kustnära områden.

De gröna näringarna är viktiga för Västra Götaland. För att bättre ta tillvara de gröna produkterna på ett klimatsmart sätt krävs att produktutvecklingen stimuleras. Att öka självförsörjningsgraden av livsmedel är i fokus för Sverige och där kan Västra Götaland bidra.

275 Hållbar Kemi 2030 innebär att industrin ska använda biomaterial istället för fossil råvara i tillverkningen av nya produkter, till exempel i plastpåsar och tyger.

De satsningar som görs inom Mistra Urban Future ska vara en av regionens främsta satsningar för att lösa viktiga samhällsutmaningar inom fysisk planering. Textilklustret Smart Textiles är ett annat område där Västra Götaland ligger i framkant.

280 Centerpartiet vill stärka textilklustret ytterligare.

Det samarbete som sker inom Life Science ska ha en särställning. Med en globalt verksam läkemedelsindustri och tillgången till Europas största universitetssjukhus,

Sahlgrenska, har Västra Götaland möjligheter att ta nya kliv i fråga om hälsa och läkemedel.

285 Det finns stora möjligheter för innovationer och förnyelse inom offentlig sektor, exempelvis inom sjukvården, som både förbättrar människors hälsa och skapar nya företag i Västra Götaland. Inom ramen för Life Science-arbetet, Gothia Forum och Sahlgrenska Science Park kan det bli verklighet. Där skapas möjligheter att omsätta nya idéer till innovationer, kommersialisering och exportframgångar.

290 **3.3 JOBB, FÖRETAG OCH KOMPETENSFÖRSÖRJNING**

För att långsiktigt säkra resurser till vården måste intäkterna till Västra Götalandsregionen öka. Det sker genom att fler får jobb och betalar skatt och jobben skapas främst i företagen. Statistiken visar att fyra av fem jobb skapas i mindre företag. Många småföretag vill växa, men hindras bland annat av brist på kompetent arbetskraft.

295 Arbetsmarknaden är tudelad. Samtidigt som företag har svårt att hitta arbetskraft med rätt kompetens har många människor svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Satsningar på kompetensförsörjning och matchning på arbetsmarknaden ska därför ha hög prioritet.

300 För att klara behovet av kompetensförsörjning krävs ökad arbetskraftsinvandring till Sverige. Västra Götaland ska ta tillvara den kunskap som nya svenskar har. Integration av nyanlända är avgörande för att arbetsmarknaden ska fungera.

Validering är ett viktigt instrument för att bekräfta kunskaper och erfarenhet på arbetsmarknaden. Det behövs ett mer offensivt arbete i Västra Götaland för att

305 åstadkomma en stödstruktur för validering.

Centerpartiet står för en närodlad arbetsmarknadspolitik. Vi vill flytta ansvaret för arbetsmarknadsutbildning från stat till region. En decentraliserad och regional arbetsmarknadspolitik ger möjlighet till bättre anpassning av insatser, för fler jobb och bättre matchning på arbetsmarknaden. För att möta morgondagens behov av arbetskraft i näringsliv och offentlig verksamhet behövs utbildning, som är anpassad till regional och lokal arbetsmarknad.

Den viktigaste folkhälsoinsatsen är satsningen på att få ungdomar att fullfölja sina studier. Avslutade gymnasiestudier är dörröppnare till ett jobb eller fortsatt utbildning. Unga personer som går ut med ofullständiga betyg i skolan, ska få en

315 andra chans vid folkhögskola eller vuxenutbildning. Folkhögskolorna i Västra Götaland ska ha tillräckliga resurser för att satsa på grundläggande utbildningar.

Många privata och offentliga arbetsgivare hittar inte rätt kompetens. Arbetsgivare behöver bättre förutsättningar för sin kompetensförsörjning. Centerpartiet vill därför se utökade utbildningar för de yrken där det råder kompetensbrist. Genom satsningar på branschskolor och en välkomnande inställning till sådana etableringar i länet kan sådana förutsättningar skapas. Västra Götalandsregionen har ansvaret för att

320 kartlägga behovet av arbetskraft inom olika branscher medan staten, via Arbetsförmedlingen, har ansvaret för arbetsmarknadsutbildningen och individens matchning.

325 Arbetsförmedlingens uppdrag bör reformeras. Individens matchning bör utgå från en "arbetsförmedlarpeng". Ansvaret för arbetsmarknadspolitiken ska överföras till regionerna. Arbetsförmedlingen bör endast ansvara för kontroll av aktörer som bedriver matchning och arbetsmarknadsutbildning samt ta beslut om individens rätt till ersättning.

330 **3.4 STÄRK DEN SOCIALA EKONOMIN**

Föreningar, folkrörelser, frivilligorganisationer och lokala utvecklingsgrupper är viktiga för samhällets positiva utveckling. Den sociala ekonomins demokratiska grund, identitet och sammanhållning är ett viktigt komplement till offentlig sektor och privat näringsliv. Idéburna organisationer, föreningar, folkrörelser med flera gör stora insatser för att minska utanförskapet, omvandlar tillfälliga jobb till varaktiga jobb och står för en del av nyföretagandet. Den sociala ekonomin skapar även mervärden inom regionens verksamheter. Västra Götalandsregionens överenskommelse med civilsamhället skall utvecklas och vara en del av regionens ordinarie verksamhet.

3.5 BOSTADSBYGGANDE I HELA REGIONEN OCH REGIONPLANERING I LÄNET

340 Genom en väl utbyggd kollektivtrafik i hela länet kan Västra Götalandsregionen möta en överhettad bostadsmarknad. Gemensam regionplanering för bostadsbyggande och kollektivtrafik kan ge bättre möjligheter att utveckla hela Västra Götaland. Planmonopolet ska dock ligga kvar i kommunerna.

345 Regelverket för kommunal översikts- och detaljplanering bör förenklas. Regelverken, som utgår från stadens täta bebyggelse, blir alltför strikta och krångliga, i förhållande till situationen på landsbygden. Det behövs proportionella regelverk i förhållande till risknivå och belastning på exempelvis miljö. Strandskyddsreglerna bör anpassas efter lokala och regionala förutsättningar och bör därför beslutas av kommunerna som har rådighet över planfrågorna.

350 **3.6 LANDSBYGGEN GÖR REGIONEN TILL VINNARE**

Västra Götalandsregionen har sedan bildandet omfördelat resurser. Den ojämna skattekraften har fördelats över hela territoriet. Länets alla delar växer och alla regiondelar har en ekonomisk tillväxt, även om Göteborgsområdet växer starkare i både befolkning och antalet jobb. Trots den positiva utvecklingen i länet finns det utmaningar, i synnerhet inom området jordbruk och landsbygdsutveckling.

355 Problemet för många företag och privatpersoner verksamma på landsbygden är att statens myndigheter bygger regelverk i stuprör, istället för att ta ett helhetsansvar. Hinder sätts före möjligheter och detaljerna vinner ofta över helheten. Ingen kan ställas till svars, trots att det statliga regelverket hindrar företag att utvecklas och bygder att växa.

360 Vi vill stärka framtidens jord- och skogsbruk genom att fortsätta satsa på naturbruksgymnasier, både de som drivs av Västra Götalandsregionen och de friskolor som har bildats. De är viktiga för att säkerställa kompetensförsörjningen på landsbygden. Ungdomar och vuxna som vill utbilda sig och jobba i de gröna näringarna ska ges den möjligheten. Naturbruksgymnasierna har också en viktig roll för att säkerställa ett miljömässigt hållbart jord- och skogsbruk.

3.7 VIDGA REGIONENS UPPDRAG OCH STÄLL KRAV PÅ STATEN

Centerpartiet ser möjligheter att utveckla de gröna näringarna och landsbygden i Västra Götaland. För att landsbygdens hela potential ska kunna tas tillvara, måste statens detaljstyrning av fiskerinäringen samt jord- och skogsbruket radikalt minskas. Det bör ske en samordning med näringspolitiken på regional nivå.

Västra Götalandsregionen bedriver en regional utveckling, där land och stad är en helhet. Centerpartiet tar starkt avstånd från ett bidragsorienterat och kompensatoriskt synsätt på landsbygden. Det ska istället vara ett samspel mellan land och stad. Det vinner hela Västra Götaland på. Centerpartiet vill vända på perspektivet. Helhetssyn och möjlighetsskapande ger kraft åt landsbygden. På sikt bör jordbrukspolitik och landsbygdsprogram hanteras av regionen.

3.8 ETT BRETT KULTURLIV TILLGÄNGLIGT FÖR ALLA

Kulturlivet ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Ett rikt kulturliv är ett tecken på en bra livsmiljö och har en väsentlig betydelse för regional attraktionskraft. Alla invånare i Västra Götaland ska ha möjlighet att delta i kulturlivet utifrån sina förutsättningar. Satsningar på barn och ungdomars kulturliv är omfattande i Västra Götaland. Dans, teater, musik, slöjd och övriga kulturyttringar berikar våra liv och stärker sammanhållningen i ett samhälle. Vi vill arbeta för ett brett kulturliv där nya digitala uttryck frodas sida vid sida med traditionell kultur och där kulturella och kreativa näringar blomstrar.

I en globaliserad värld är interkulturell kunskap och kompetens viktigare än någonsin. I en tid av segregation och utanförskap behövs motkrafter genom en medveten och engagerad kulturpolitik. Det behövs långsiktiga och stabila resurser till kulturen.

Dagens Västra Götaland är en mångkulturell region vilket också borde avspeglas i regionens kulturella liv. Regionen ska ge förutsättningar för kulturlivet, inte styra utbudet. Enskilda människor, grupper och föreningars initiativ är grunden i kulturlivet. Förutsättningar ska finnas för såväl amatörer som professionella konstnärer, andra fria kulturutövare, eldsjälar och ideella föreningar så att de kan berika vårt kulturliv på olika nivåer.

Ett mångfacetterat förenings- och folkrörelseliv och ett aktivt bildningsarbete via studieförbund och folkhögskolor, är en viktig del i arbetet för att alla invånare ska ha ett rikt och varierat liv.

Det behövs också satsningar på några större kulturinstitutioner, exempelvis opera, konserthus och museer. De kan bära upp kulturliv samt fungera som mötesplats för stora internationellt erkända uppsättningar. Alla kulturinstitutioner har ett ansvar för att verka för ett bra kulturliv i hela länet. De större regionala kulturinstitutionerna såsom GöteborgsOperan och Göteborgs Symfoniker har ansvar för att nå en bred publik i hela länet.

Centerpartiet vill:

- Välkomna inflyttning och fler till den Västsvenska arbetsmarknaden.
- Verka för ett mer offensivt arbete i Västra Götaland för att åstadkomma en stödstruktur för validering.
- 410 • Skapa bättre förutsättningar för kompetensförsörjning genom att satsa på fler utbildningar för yrken där det råder arbetskraftsbrist.
- Att region och inte stat ansvarar för arbetsmarknadsutbildningar.
- Att jord- och skogsbrukspolitiken bör samordnas med näringspolitiken på regional nivå.
- 415 • Satsa på utbildning inom de gröna näringarna.
- Satsa på kulturen för internationell dragningskraft.
- Satsa på kultur för alla barn och unga, samt tillgänglig kultur för hela regionen.
- Ge Västarvet ett regionalt uppdrag att fortsätta utveckla metoder och miljöer för barn och unga med neuropsykiatriska funktionsvariationer att ta del av
- 420 kultur.

4 VÅRDEN ÄR – NÄRA DIG

425 Centerpartiet vill att hela Västra Götaland ska leva. Alla har rätt till en likvärdig och nära vård. Oavsett om man bor i stad, mindre orter eller på landsbygd ska man ha samma möjligheter till en snabb och bra vårdkontakt. Det handlar om att människor ska känna trygghet och veta att hjälp inte är långt borta oavsett tid på dygnet eller var man bor.

430 Det är påbörjat ett omställningsarbete i hälso- och sjukvården i Västra Götaland. Vård som tidigare bara utfördes på de stora sjukhusen, sker istället på vårdcentraler och i hemmet. Omställningen handlar i grunden om att nyttja sjukvårdens resurser på bästa sätt och möta patienten på rätt plats i rätt tid. Centerpartiet vill öka tillgängligheten genom att fler läkare och sjuksköterskor gör vårdbesök i hemmet, istället för att äldre och sjuka ska behöva resa.

435 4.1 VÅRD I HEMMET

På grund av gamla strukturer hänvisas många äldre och kroniskt sjuka i onödan till sjukhusens akutmottagningar. Väntan på akuten kan skapa oro och lidande och gör ibland mer skada än nytta för framförallt äldre patienter.

440 Centerpartiet vill fortsätta att utveckla den mobila hemsjukvården. Det innebär att läkare från vårdcentralen och kommunens sjuksköterskor arbetar tillsammans och kan undersöka, vårda och behandla sköra i hemmet.

För att kunna ha flexibilitet är kommunens korttidsplatser viktiga för den som behöver ha kortare vårdtid mellan sjukhusvistelse och hemgång, eller i vissa fall som avlastningsresurs för den som vårdar i hemmet.

445 Fler mobila specialistsjukvårdsteam med läkare och sjuksköterska från sjukhuset, skulle öka tryggheten för våra mest sköra patienter och minska de akuta inläggningarna. Det leder till avlastning och kortare köer på akutmottagningen.

Centerpartiet vill:

- 450 • Införa fler mobila team som kan komma hem till sköra patienter istället för att de tvingas resa till vårdcentralen eller sjukhuset.
- Öka antalet mobila specialistsjukvårdsteam så att fler sköra patienter kan få behandling i hemmet.

4.2 VÅRDCENTRALEN – FÖRSTA LINJENS VÅRD

455 Vårdcentralerna är basen i svensk sjukvård. Det är till vårdcentralen som vi vänder oss med vanliga sjukdomar och krämpor. Tillgängligheten till vårdcentralerna har kraftigt förbättrats sedan vårdvalet infördes i Västra Götaland. Antalet vårdcentraler har nästan fördubblats och öppettiderna förbättrats.

460 Det finns fortfarande förbättringsområden för bättre bemötande och ökad tillgänglighet. Alltför många får höra att de akuta besöksiderna är slut när de ringer vårdcentralen och för många, som är kroniskt sjuka, är det svårt att få en fast vårdkontakt.

465 Centerpartiet vill satsa mer resurser på primärvården och ge vårdcentralerna ett större uppdrag. Vården som finns nära patienten ska ha helhetsansvar. Årliga läkemedelsgenomgångar är en del i det arbetet. Alla har rätt till en fast vårdkontakt, samtidigt måste målet vara att alla har en fast läkarkontakt.

470 Primärvården har liksom sjukhusvården ett förebyggande och rehabiliterande uppdrag. Det handlar om att sätta in rätt åtgärder för att människor snabbt ska komma tillbaka i arbete samt att minska antalet sjukskrivningar genom förebyggande arbete. Viss del av både det förebyggande, men också det rehabiliterande arbetet, kan med fördel ske genom samarbete med olika föreningar och patientorganisationer.

475 Dagens jourmottagningar bör ses över och utvecklas till en form av närakuter. Dessa ska bättre tillgodose befolkningens behov av enklare bedömningar och behandlingar på kvällar och helger, då vårdcentralen är stängd. Digitalisering av vård bör kunna öka tillgänglighet och trygghet, samt alltid kunna ge svar på frågor om olika sjukdomstillstånd.

Centerpartiet vill:

- Att det ska finnas minst en vårdcentral per kommun.
- Att vården ska finnas tillgänglig i hela regionen.
- 480 • Tillgängliggöra viss specialistsjukvård till vårdcentralerna för att vården ska komma närmare patienter.
- Inrätta fler närakuter som kan ta emot enklare akuta besvär.
- Att alla individer ska ha en fast läkarkontakt i primärvården.

485 **4.3 FLER SPECIALISTSJUKHUS MED SPETS**

I Västra Götaland finns ett antal mindre sjukhus. Flera av dessa drivs i privat regi på uppdrag av regionen, vilket vi ser positivt på.

Centerpartiet anser att de mindre sjukhusen bör bli specialistcentrum med olika innehåll och kunna drivas av olika vårdaktörer. De kan utvecklas med en inriktning
490 mot öppna mottagningar och möta de behov som finns. De mindre sjukhusen ska kunna utvecklas med olika inriktningar av specialistvård.

Centerpartiet vill:

- Skapa specialistcentrum med olika innehåll vid de mindre sjukhusen.
- Genom dessa specialistcentrum korta värdköerna och effektivisera den
495 planerade vården.

4.4 DIGITALISERING I VÅRDEN

Ny teknik ska användas i sjukvården och förenkla för patienterna. Påminnelser via sms, möjligheter att kommunicera med sjukvården via mail och att boka tid på nätet
500 ska vara självklarheter. Det finns också ett stort behov av mobilitet i vården och rätt använt blir systemen ett kraftfullt verktyg för att utveckla vården. Här har sjukvårdsrådgivningen 1177 en viktig roll att spela. Det finns också behov att utveckla nya e-tjänster. Hälsocoachning i appen eller på nätet kan nå målgrupper som hälso- och sjukvården inte annars skulle nå. Patienter i Sjuhärad har redan idag
505 tillgång till hälsocoaching som e-tjänst (*Hälsocoach Online*), detta vill vi införa i hela regionen.

Det finns fortfarande hinder för digitaliseringen på grund av sträng sekretess och föråldrade system. Det behövs en informationsmiljö som svarar upp mot människors förväntningar och personalens behov av ett kraftfullt arbetsredskap. Sjukvården
510 måste därför bättre följa med i den tekniska utvecklingen och skapa fler digitala vårdkontakter.

Centerpartiet vill:

- Förnya vårdens IT-system så att patienterna och vårdgivarna enklare får åtkomst till journaler när du söker hjälp.
- Följa med i den tekniska utvecklingen och skapa fler digitala vårdkontakter.
515

4.5 VALFRIHET I VÄLFÄRDEN

Vården finansieras med skattemedel och patientavgifter, vilket inte betyder att regionen måste utföra all vård själv. Mer konkurrens leder ofta till bättre kvalitet och
520 mer tillgänglig vård. Centerpartiet vill öppna upp för fler vårdgivare inom sjukvården, både privata och idéburna, och ser positivt på arbetet med att öka valfriheten inom både mödrahälsovården, specialisttandvården, rehabilitering och delar av specialistsjukvården. Det är kvaliteten som ska avgöra vilka som ska få vara med och utföra välfärden, inte ägandeformen. Allt för att få så mycket välfärd som möjligt för
525 våra gemensamma skattepengar. Goda exempel är bland annat vård som ges på Lundby, i Strömstad, i Bäckeфорs, i Lysekil och på Carlanderska. Om antalet utförare i vården ökar, kan väntetiderna för besök och behandlingar kortas.

Centerpartiet vill:

- 530
- Uppmuntra fler att starta företag inom vård och omsorg.
 - Det är kvaliteten som ska avgöra vilka som ska få vara med och utföra välfärden, inte ägandeformen. Allt för att få så mycket välfärd som möjligt för våra gemensamma skattepengar.

535 **5 VI ÄR TRYGGA – TILLSAMMANS!**

Alla människor ska kunna känna trygghet i att snabbt få kvalificerad vård i akuta lägen. Det avgör om man kan rädda liv. Kvalificerad vård kräver koncentration av vård. I Västra Götaland ska du kunna lita på att du får bästa möjliga vård, utförd av skicklig och väl kvalificerad personal.

540 **5.1 AKUT VÅRD SKA HA BÄSTA FÖRUTSÄTTNINGAR ATT RÄDDA LIV**

Människor ska inte behöva fundera över vilken vårdnivå man ska söka. Det ska vara enkelt att snabbt få hjälp, oavsett om det är akut livshotande eller om det är enkel åkomma.

545 I ett akut läge är det ofta ambulanssjukvårdens kvalitet som räddar liv. Västra Götaland ska ha en högkvalitativ ambulansverksamhet, som snabbt är på plats och tar hand om sjuka eller olycksdrabbade som ger vård på plats. Om fler kan få vård direkt av ambulanspersonalen kan transporter, väntetider och lidande minska för patienterna.

550 Ambulanserna måste användas effektivt. Helikopter, sjö- och landambulanser tillsammans med single responder-bilar², lättvårdsambulanser och sjuktransportbilar ska användas till rätt uppgifter. Resurserna ska användas effektivt och därmed kan kapaciteten öka för de riktigt akuta fallen när det krävs. Ambulansen ska nå dig snabbt var du än bor i regionen.

555 Blåljussamarbetet, som innebär att polis och räddningstjänst ibland kommer först på plats, ska utvecklas. Resultatet blir att akut insjuknade personer, exempelvis någon som fått hjärtstopp, snabbare får medicinsk hjälp. Detta ökar möjligheten att kunna överleva.

560 Våra akutmottagningar ska kunna ge bästa möjliga akuta vård på ett effektivt arbetssätt med god kvalitet. Därför vill Centerpartiet att fler akutläkare utbildas för att kunna vara stationerade på akutmottagningarna.

Centerpartiet vill:

- Att ambulansen når alla delar av regionen, dygnet runt på under 20 minuter för prio 1-larm.
- Att det utbildas fler akutläkare för att kunna vara stationerade på akuten.

565 **5.2 BÄTTRE KVALITET AV SÄLLANVÅRDEN**

570 De flesta av oss kommer bara i kontakt med sällanvård några få gånger i livet. Men när vi eller någon anhörig drabbas av allvarlig sjukdom eller olycka vill vi vara säkra på att få den absolut bästa vården. Samtidigt som den nära vården stärks och allt mer vård förflyttas från sjukhusen, till öppna vårdformer krävs att viss specialiserad vård utförs på färre enheter. Med fler utförda ingrepp per läkare, ökar kvaliteten där träning ger färdighet. Det handlar om att stärka kvaliteten och patientsäkerheten. Med koncentrerad vård kan regionen säkerställa att alla patienter får högsta kvalitet, vilket innebär mer jämlik vård oavsett var i länet man bor.

² Bedömningsbilar bemannad med en erfaren akutsjuksköterska som har samma befogenheter och generella direktiv som övrig ambulanspersonal samt samma akutläkemedel.

575 Vi vill att vård och behandling vid regionens sjukhus ska specialiseras ytterligare för
ökad kvalitet. Samtidigt behöver vi öka patienternas delaktighet i vården och minska
vårdköerna. Ingen ska behöva vänta på beslutad behandling.

Centerpartiet vill:

- Att sällanvård, såsom komplicerade operationer och cancerbehandling, ska ha
den absolut högsta kvaliteten genom att samla kompetensen till färre enheter
- 580 • Öka patienternas delaktighet genom hela vårdförloppet.
- Kapa vårdköerna till livsviktiga behandlingar och ingrepp – ingen sjuk ska
behöva vänta på behandling.

5.3 UNIVERSITETSSJUKHUS I VÄRLDSKLASS

585 Sahlgrenska Universitetssjukhuset, SU, är ett av Europas största universitetssjukhus.
Sjukhuset har ansvar för högspecialiserad vård i Västra Götaland och även flera
sjukvårdsspecialiteter för hela Sverige. De för också ut kunskap om nya metoder till
andra sjukhus inom regionen.

590 Stark forskningsmiljö har stor betydelse, för att locka kvalificerad arbetskraft, skapa
tillväxt och inte minst rädda fler liv. I regionen finns god tillgång till hög kompetens
och stor kreativitet. Tillsammans med högskolor, universitet, näringsliv och övriga
delar av samhället ges förutsättningar för nya innovationer, ökad export och ökad
tillväxt i länet.

Centerpartiet vill:

- 595 • Ge Sahlgrenska International Care, som säljer vård till utomeuropeiska
patienter, utökade möjligheter att exportera sina tjänster både inom vård och
behandling, men också inom utbildning.

5.4 KOMPETENSFÖRSÖRJNING I VÅRDEN

600 Sverige har aldrig tidigare haft så många utbildade läkare och sjuksköterskor som
idag, men flera väljer att inte jobba kliniskt inom den landstingsdrivna sjukvården. Att
locka fler läkare och sjuksköterskor till vården är viktigt för att öka kvaliteten och
korta vårdköerna. Genom en långsiktig kompetensförsörjning kan vi minska
beroendet av bemanningspersonal. Första steget har varit att höja OB-ersättningen
på kvällar, helger och nätter för vårdpersonal.

605 Västra Götalandsregionen behöver fler personal med specialistkompetens. Vi behöver
också ta tillvara på den kompetens som finns bland nyanlända personer med
vårdutbildning. Alla som regionen anställer och som utbildats till läkare, tandläkare
eller sjuksköterska i ett annat land, ska få kompletterande utbildning genom *Program
för Lärande och Utveckling i Svensk hälso- och sjukvård PLUS*.

610 Det behövs en mångfald av arbetsgivare för att ge vårdpersonalen möjlighet att välja
arbetsgivare. Västra Götalandsregionen ska fortsätta att erbjuda medarbetare olika
löneförmåner och möjlighet till både löne- och karriärstegar. Bra arbetsmiljö och
inflytande på sin arbetsplats är förutsättningar för att fler ska vilja jobba inom vården.
För att säkra specialistkompetens är utbildningstjänster där sjuksköterskor får läsa
vidare till specialistsjuksköterska på arbetstid en viktig satsning. Centerpartiet vill
615 även utöka den till undersköterskorna.

För att göra vårddyrket mer attraktivt och ta tillvara på personalens kompetens behöver vi sträva efter att alla alltid jobbar på toppen av sin kompetens, med andra ord rätt person på rätt plats. Vi vill därför fortsatt satsa på uppgiftsväxling för personalgrupper. Det kan exempelvis innebära att lokalvårdare städar sjukhusen i stället för vårdpersonal, eller att läkare får ökat administrativt stöd av läkarsekreterare. På så sätt kan vårdpersonalen fokusera på patienterna.

Våldet i samhället identifieras och tenderar att öka. Därför vill vi att all vårdpersonal ska utbildas och ha kunskap om sexualbrott, våld mot barn och våld i nära relationer, samt sexuella övergrepp och våld på arbetsplatsen.

625 **Centerpartiet vill:**

- Att regionen ska vara en attraktiv arbetsgivare för att fler ska vilja jobba inom vården, där vårdpersonal trivs, mår bra och jobbar kvar genom t ex ökat inflytande på arbetsplatsen och utbildningar inom arbetsmiljö.
- Anställa fler undersköterskor och servicepersonal för att avlasta läkare och sjuksköterskor.
- Låta sjuksköterskor och undersköterskor vidareutbilda sig på arbetstid.
- Ge vårdpersonal fortsatt möjlighet att uppgiftsväxla till servicepersonal och administrativa sekreterare.
- Låta alla utlandsutbildade läkare, tandläkare och sjuksköterskor gå PLUS-programmet.
- Att all vårdpersonal ska utbildas och ha kunskap om sexualbrott, våld mot barn och våld i nära relationer, samt sexuella övergrepp och våld på arbetsplatsen.

640 **5.5 FÖRLOSSNINGSVÅRD I VÄRLDSKLASS**

Förlossningsvården i Västra Götaland håller mycket hög klass. Den samlade kompetensen som finns i våra fyra förlossningsmottagningar och neonatalavdelningar bidrar till att andelen förlossningsskador i vår region är betydligt lägre än rikssnittet.

645 Det finns ändå flera viktiga förbättringsområden. Många gånger separeras mammor och nyfödda vid komplikationer eller sjukdom, som kräver intensivvård. Alla kvinnor får inte det amningsstöd de skulle behöva. Det är inte ovanligt att nyblivna föräldrar drabbas av depression efter en förlossning. Centerpartiet vill fortsätta att utveckla hela vårdkedjan, från första besöket hos mödravården, till förlossningsvård och eftervård.

650 **Centerpartiet vill:**

- Ha fortsatt tillgänglig, nära och trygg förlossningsvård i världsklass.
- Att mammor och nyfödda i högsta möjliga mån ska kunna få samvård vid komplikationer, så att de inte behöver skiljas direkt efter födseln.
- Att alla som vill, ska få det amningsstöd de behöver.
- 655 • Utöka stöd och uppföljning till nyblivna föräldrar för att motverka depressioner och psykisk ohälsa.

5.6 HJÄLP TILL PERSONER MED PSYKISK OHÄLSA

660 Den psykiska ohälsan har de senaste åren ökat i samhället. Allt fler människor har ångest, oro och andra psykiska besvär. Det finns många barn- och unga som inte mår bra. I Sverige tar ca 1 500 personer per år sitt liv. Det är fem gånger så många, än som dör i trafiken. Idag finns det bra hjälp att få. Problemet är att det ofta tar ganska lång tid att få hjälp och att många med psykiska besvär inte söker sig till vården.

665 Vi vill att det ska bli lättare att få behandling och rehabilitering för psykisk ohälsa. Det finns goda förutsättningar för att öka tillgängligheten, till exempel genom behandling via internet, tidig och snabb psykiatrisk bedömning samt utveckling av mobila team och andra öppna vårdformer. Det finns ett antal vårdcentraler i regionen med tilläggsuppdrag som tar hand om barn och unga med psykisk ohälsa. Syftet är att samla kompetens från olika professioner och därmed förbättra kvalitet och
670 tillgänglighet för barn och unga, som söker hjälp. Vi vill följa upp och utöka tilläggsuppdraget till fler vårdcentraler.

Vidare behöver arbetet gentemot en nollvision för suicid (själv mord) stärkas. Framförallt behövs större insatser i primärvården för att upptäcka och behandla depressioner.

675 Det krävs särskilda insatser för att förbättra tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri. Väntetiderna är för långa och Västra Götalandsregionen når, trots stora insatser, inte upp till vårdgarantins målsättningar för barn och unga. Inflödet av patienter ökar fortsatt som behöver vård och behandling.

680 **Centerpartiet vill:**

- Att psykiskt välmående ska vara lika självklart som fysiskt välmående
- Öka tillgängligheten genom fler vårdformer, exempelvis via internet, mobila team och andra öppna vårdformer.
- Ge fler vårdcentraler tilläggsuppdrag att hand om barn och unga med psykisk ohälsa.
- Stärka suicidpreventionen och kunskapen om psykisk ohälsa, exempelvis genom utbildningsinsatser för personal inom primärvård och skola.
- Öka samordning mellan elevhälsa, primärvård och socialtjänst.
- Att sjukvården arbetar mer förebyggande med fokus på grupper som är särskilt utsatta.
- Satsa särskilt på att förbättra tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatri.

5.7 ÖKAD VALFRIHET FÖR PERSONER MED FUNKTIONSvariation

695 Många personer med funktionsvariationer är beroende av att det finns bra hjälpmedel. Det ökar livskvaliteten och är en förutsättning för många att kunna arbeta och vara delaktiga i samhället. Regionen har ett delat ansvar med kommunerna om att tillhandahålla hjälpmedel.

700 Centerpartiet vill öka delaktigheten för personer som behöver hjälpmedel. Det är viktigt att de som är i behov av hjälpmedel är delaktiga i valet av hjälpmedel för att det ska ge stöd och öka möjligheten till full tillgänglighet i samhället. Regionen ska verka för mångfald av aktörer genom att skapa rättvisa förutsättningar där även mindre företag kan vara aktuella vid inköp av hjälpmedel.

Centerpartiet vill:

- Öka personers delaktighet vid val av hjälpmedel.
- Uppmuntra fler och mindre aktörer att delta i de upphandlingar som regionen gör.

5.8 TRYGG TANDVÅRD

710 Alla har rätt till friska tänder. Centerpartiet vill förbättra tandvården och satsa extra på personer som har stora behov av tandvård, exempelvis äldre och sjuka. Det är viktigt att inte kontakten med tandläkaren bryts då hälsan sviktar. Centerpartiet vill öka möjligheten för äldre att få hemtandvård. Vi vill också att man som patient ska få mer makt över sin tandvård. Regionen ska verka för mer konkurrens och bättre tillgänglighet. Det ska vara fortsatt möjligt att teckna avtal om tandvård till fast pris per månad för ökad trygghet, vilket folktandvården erbjuder.

Centerpartiet vill:

- Öka möjligheten för äldre att få hemtandvård.
- Satsa extra på patienter med stora tandvårdsbehov som äldre, sjuka och personer med funktionsvariation.
- Utveckla konceptet hemtandvård för äldre, sköra i fler delar av regionen.
- Göra det lättare att jämföra priser genom ett system med referenspriser.
- Fortsatt verka för avtal med tandvård till fast pris för ökad trygghet.

6 VI GILLAR NÄRPRODUCERAD MAT, GRÖN TILLVÄXT OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

6.1 FOSSILOBEROENDE REGION

Västra Götaland har resurser som kan tjäna klimatomställningen i Europa samtidigt som det ger jobb och tillväxt i Västsverige. Till skillnad från många andra regioner i Europa har Västra Götaland en särskild styrka i att både ha tillgång till industriell kompetens, en stor andel forskningsresurser, en politisk vilja till omställning samt tillgång till råvaror från skogen, havet och jorden.

Centerpartiet anser att Västra Götaland ska ta tillvara på möjligheter för att såväl skifta till förnybart som ökad energieffektivitet i bränslen och materialval.

6.2 GRÖNARE STÄDER OCH EN VÄXANDE LANDSBYGD

Centerpartiet anser att landsbygdens hela potential ska tas tillvara. De gröna näringarna har stora möjligheter att bidra till hållbar miljö och grön tillväxt. Skogens resurser kan bli drivmedel och nya material, maten kan produceras och konsumeras i närområdet samtidigt som livsmedelsföretagen kan exportera till nya marknader. Landsbygdens näringsliv bidrar till entreprenörskap i form av attraktiva företag och en växande besöksnäring.

Samtidigt finns det ett stort engagemang för staden och dess utveckling. I takt med förbättrad planering för växande städer söker sig en större andel av befolkningen till städer för att bo och arbeta. Det kräver en mer genomtänkt planering och mer forskning kring hållbara städer. Det kräver i sin tur en strategi för hur landsbygden kan få en starkare roll för jobb och boende. De gröna näringarna ska utvecklas. Det gynnar även städerna.

I Västra Götaland växer både städerna och landsbygden i ett samspel som är angeläget att förstärka. I takt med att regionens kollektivtrafik blir allt bättre kan människor exempelvis bo i en del av länet och arbeta i en helt annan.

Maten som serveras i Västra Götalandsregionens verksamheter ska vara sund, säker och hållbar. Genom att ställa krav i upphandlingar bidrar vi till en restriktiv antibiotikaanvändning.

6.3 CIRKULÄR EKONOMI

Västra Götalandsregionen ska underlätta för utveckling av den cirkulära ekonomin, istället för linjära processer som hittills dominerar. Avfall som uppstår kan istället vara en resurs i nya ekonomiska modeller. Nya affärsmöjligheter uppstår, när till exempel textilier eller plast kan återvinnas eller återanvändas. Allt fler företag analyserar hela produktens livscykel och försöker hitta nya affärsmodeller. Detta ska uppmuntras. Det ska vara lätt att återvinna material. I samhällsplaneringen ska vi underlätta en övergång till cirkulär ekonomi. Tillverkning av biogas möjliggör att fler branscher kan värna om miljön och möjliggör fler kretslopp inom sin produktion, exempelvis jordbruket.

6.4 FRILUFTSLIV OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

Människor behöver tillgång till naturen för att må bra. Naturens resurser utgör en slags "bank" för människors idéutveckling, uppfinningar och lösningar på olika utmaningar. Det är viktigt att främja människors längtan efter naturupplevelser,

friluftsliv och trädgårdsintresse. Västra Götalandsregionen äger Göteborgs botaniska trädgård samt är en stor finansiär av Väst kuststiftelsen. Därmed finns goda möjligheter på regional nivå att utveckla friluftsliv och underlätta för den biologiska mångfalden.

- 770 Göteborgs botaniska trädgård ska utvecklas till en trädgård med internationell lyskraft och vara angeläget för hela länet. De världsunika växksamlingarna ska tas tillvara för såväl forskning som lockbete för att få fler ungdomar att söka naturvetenskapliga utbildningar. Väst kuststiftelsens många reservat ska utvecklas för att fler ska kunna uppleva vackra skärgårdsmiljöer och kunna besöka unika platser i Västra Götalands kulturlandskap. De närmaste åren bör en särskild satsning göras för att lyfta fram friluftslivet i dessa reservat.

6.5 RENARE VATTEN

- I Västsverige har vatten en särskild betydelse. De maritima näringarna har en enorm potential. Hälften av landets yrkesfiskare finns här. Många nya näringar i och vid havet håller på att etableras. Nya material och bränslen kan utvinnas ur alger och tång. Västerhavet, Väneren och Vättern är stora tillgångar för turism och besöksnäring. Havet och sjöarna är ständigt utsatta för nedskräpning och andra föroreningar. Centerpartiet anser att det behövs fler insatser för att rena haven från skräp, samt att finna lösningar för att rensa hav och sjöar från till exempel mikroplaster och läkemedelsrester. När det gäller läkemedel har regionen ett särskilt ansvar för att minska läkemedelsrester och bekämpa miljöproblem vid tillverkningen. Nya samarbeten krävs mellan politik och näringsliv för att undanröja hoten mot våra vattenresurser.

Centerpartiet vill:

- 790
- Stimulera till ökad energieffektivitet i bränslen och materialval.
 - Satsa på miljöforskning för renare flyg, grön stadsutveckling, hållbar kemi och smarta textilier.
 - Fortsätt arbetet med en fossiloberoende fordonsflotta och industri.
 - Lyft fram cykeln som ett förstahandsalternativ för fler.
- 795
- Främja innovationer som gynnar en cirkulär ekonomi, exempelvis inom textil och mode.
 - Köpa in och byta ut till miljövänliga och hållbara leksaker i väntrum.
 - Stimulera återvinning och återanvändning, exempelvis av möbler och annan utrustning.
- 800
- Fokusera på bra djurhållning och antibiotikafritt kött i offentliga kök.
 - Öka tillgängligheten till friluftsliv och se till att Göteborgs Botaniska Trädgård för ökad internationell lyskraft.
 - Ta krafttag för att kontrollera tillverkningen av läkemedel och få bort läkemedelsrester ur naturen, haven och sjöarna.
- 805
- Skapa förutsättningar för att de maritima näringarna ska kunna växa.

NÄRODLAD
POLITIK

Centerpartiet